

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. Name the last country in Europe that abandoned paganism. When did it occur?
2. Describe the state of Torah study in Poland prior to the year 1648.
3. How was the Council of Four Lands composed and where were the sessions held?
4. What was the name of R. Mordechai Yoffe's major work?
5. Which Jewish Rabbi was said to have been king of Poland for a day?

This and much more will be addressed in the third lecture of this series: "The Golden Age of Polish Jewry".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind, as you listen to the tape and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book was designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it, as well, as a handy reference guide and for quick review.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE
Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series IX Lecture #3

THE GOLDEN AGE OF POLISH JEWRY
Presented by Rabbi Shmuel Irons

I. The Polish Haven

A.

. . . (ז) בכל ריב ומשפט בין יהודי לרעהו אין לשופט העיר לשפוט ביניהם. . . (ט) כי יקום נוצרי על יהודי ורצחו נפש יענש כפי רשעתו, ורכושו יוחרם לאוצר המלכות. (י) ואם יכה נוצרי יהודי בלי שפך דם יענש בעונש הקצוב על מכה אחד מהאצילים. (יא) שלא לפגוע ביהודי העובר ממקום למקום. . . ובעד הסחורות שיביא לשלם מכס לא יותר משאר תושבי העיר. . . (יב) בעד עצמות מתים המובלים ממקום למקום. . . לא יוקח שום מכס. . . (יד) המתנפל על בית תפילת יהודים ישלם לשופט שלנו שני ליטרות פלפלין. . . (כב) בית דין של היהודים ישב בבית הכנסת או במקום אחר שיבחרו. . . (כו) הגונב ילד יהודי יענש כגונב נפש. . . (לא) אסור להאשים יהודים בהריגת ילד נוצרי לאכול את דמו יען כי הוברר שאסור ליהודים לאכול כל מיני דם. . . אגרת זכויות ליהודי בריסק ושאר קהילות ליטא מאת המושל הליטאי ויטהולד בשנת קמ"ו

. . . 7) The city's magistrate is not allowed to sit in judgment in cases involving litigation between two Jews. . . 9) If a Christian murders a Jew, he should be punished in accordance with his crime [without mercy], and his property shall be confiscated by the state. 10) If a Christian hits a Jew, but does not kill him, he shall be punished in the same manner as if he had struck a member of the nobility. 11) One is not allowed to harm a Jew who is traveling from place to place . . . The tax that is to be levied on a Jew's merchandise shall not be more than that which is levied for the other citizens of the city. . . 12) No tax shall be levied for transporting the dead from place to place. . . 14) One who attacks a synagogue shall pay a fine to our magistrate of two liters of pepper. . . 22) The Rabbinic court of the Jews (Bais Din) shall convene in the synagogue or any other place of their choice. . . 26) One who kidnaps a Jewish child shall be punished in the same manner as any kidnapper. . . 31) It is forbidden to accuse Jews of the crime of killing a Christian child in order to eat his blood, for it is clear that it is forbidden for Jews to eat any form of blood. . . **Document of privileges and rights granted the Jews of Lithuania by Duke Withold, 1386**

B.

אנחנו קיזימיר. . . מלך פולין. . . ונסיך הגדול מליטא פאמרן ורוסיה מודיעים. . . איך שבאו לפנינו היהודים עבדי מלכותינו. . . והציעו לפנינו כאשר עד כה חסו בצל אגרת הזכויות שנתנה להם מאת קיזימיר הגדול מלך פולין. והמלכים שבאו אחריו קימוה וקבלוה. . . וברצוננו אשר גם היהודים החוסים תחת כנפי אהבתינו וחמלתינו יהנו לאור הצלחת ממשלתינו, לטובתינו ולטובת אוצר מדינתנו, מאשרים אנחנו ומקמים הזכויות ההם, וכותבים על ספר למשמרת, למען יעמדו לנצח ולדור דורים. . . אגרת זכויות ליהודי פולין מאת המלך קיזימיר אשר מלך משנת ר"ז עד שנת רנ"ב

We, Casimir [IV] . . . the king of Poland . . . and Grand Duke of Lithuania, Pomerania, and Russia, hereby inform [the people] . . . that a [delegation] of Jews, [faithful] servants of our kingdom, came before us and explained to us that they had been under [royal] protection as a result of the document of privileges issued to them by Casimir, the Great, king of Poland. . . . It is our desire that the Jews, who are protected by the wings of our love and compassion, shall also enjoy the fruits of the success of our kingdom, for our good and the good of our treasury. We, [therefore], hereby confirm and substantiate those [previously issued] privileges, and are putting them into writing in an official document to preserve them so that they endure for ever and ever. . . . **Document of privileges and rights granted the Jews of Lithuania by King Casimir IV (1447-1492)**

C.

מודיעים אנחנו אשר התיעצנו והחלטנו להשיב היהודים לארצינו, ולתת להם רשות לדור בערים וחצרים כבתחלה, וכאשר יבואו לגראדנא תצוה להחזיר כל הבתים שלהם ובתי תפילה וחצר בית הקברות . . . וכל השרים והנסיכים האדונים והתושבים שלוו מהם כסף או כלים יחזירו לידיהם . . . פקודת המלך אלכסנדר לשר פלך וילנא בשנת רס"ג

We are hereby letting you know that after seeking counsel, we have decided to let the Jews return to their lands and to give them the right to dwell in the cities and towns as they originally did. When they return to Grodno, issue a command that their homes, synagogues and cemeteries be returned to them. . . . All of the palatines, noblemen, and citizens who borrowed money from them, whether silver or articles, should return them all back to them. . . . **Order issued by King Alexander to the Palatine of Vilnius, 1503**

D.

הרב יעקב פולאק נתאשר על ידינו, מלך פולין והנסיך הגודל של ליטא כרב כללי ראשי יהודי קראקא ולקהלות היהודים בכל מקום, שעל ידי רוב ידיעותיו בלימודים העבריים מחוייבים כל אנשי קהלת עיר קראקא וכל היהודים בפולין להיות סרים למשמעתו ולכבדו בתור ראש ומפיץ הלכה, בסמכותו לדון במשפטים שבין היהודים לבין עצמם, לתקן את מנהגים בכלל ולמלא את התפקידים הקשורים במשרת הרב. אישור הרבנות מהמלך אלכסנדר היאגלוני לר' יעקב פולאק להיות הרב הראשי ליהודי קראקא ופולין בכלל

We, the king of Poland and Grand Duke of Lithuania, hereby confirm Rav Yaakov Pollack as the Chief Rabbi of Krakow and of all of the Jewish communities. Because of his great knowledge in Hebrew studies, all of the Jewish community of the city of Krakow, as well as all of the Jews of Poland, are required to obey him and to honor him as head of the community and as the ultimate authority in legal decisions within the Jewish community, with the power to institute community wide customs and to fulfill all of the responsibilities of the office of the Chief Rabbi. **Confirmation of R. Yaakov Pollack in the Office of Chief Rabbi of Poland by King Alexander (r. 1501-1506)**

E.

זיגיסמונט אגוסט בחסד ד' מלך פולין ונסיד לטה ורוסיא . . . הננו נותנים חק עולם אשר כל . . . שיאשימו את היהודים בהריגת ילד נוצרי או בבזוי לחם קדוש לא ישפטו ע"פ שר ושופט אדון ונסיד ראש ופקיד ולא ע"י שום מושל וכהן רק יותן היהודי ערבות אנשי עירו . . . עד אשר יבוא המשפט לפנינו . . . המאשים חייב להביא שלושה עדים נוצרים ושלושה יהודים . . . ואם לא יביא המאשים עדים כנ"ל יענש קשה, כי דמו ישפך ורכושו יוחרם. אגרת ששלח המלך זיגיסמונט ב 9 באגוסט שכ"ד

Sigismund August, through the grace of G-d, the king of Poland, and Duke of Lithuania, and Russia . . . We are hereby putting into law a statute for all time, that anyone who accuses . . . Jews of killing a Christian child or of desecrating the sacred wafer, shall not bring the case before a nobleman, magistrate, lord, governor, or any official, nor before any ruler or priest, but rather the Jew shall [remain free], under the jurisdiction of his townsmen . . . until he be brought to us, [the royal court]. . . . He who accuses the Jew must bring three Christian witnesses and three Jewish witnesses. . . . If he fails to produce such witnesses, he shall be severely punished. His blood will be spilled and his property confiscated. **Royal proclamation of King Sigismund, August 9, 1564**

F.

אתה אוסר על הסוחרים היהודים לבוא למלכותך . . . מה שגורם נזק רב . . . לאוצרינו, בעוד שכתוב במפורש בבריתות השלו', שסוחרינו רשאים להכניס סחורות לארץ מוסקוביא בלי מפריע כמו שרשאים סוחרין בארצינו . . . (תשובתו של איבן) . . . הרי כתבנו לך כמה פעמים והודענו לך את "המעשים הרעים" של היהודים המדיחים את עמינו מן הנצרות . . . איככה נוכל להתיר ליהודים את הכניסה לארצינו. חילופי מכתבים בין המלך זיגיסמונט והמלך איבן האיום של רוסיא בשנת ש"י

You forbade the Jewish merchants from coming to your kingdom...which causes much harm to our treasury, even though it is explicitly written in the peace treaty that our merchants are permitted to bring merchandise to the city of Moscow without interference, just as are your merchants in our land. (Response from Ivan) We have written to you many times and have informed you of the evil deeds of the Jews who are turning our people away from Christianity. How can we permit the Jews to enter our land? **An exchange of letters between King Sigismund and King Ivan the Terrible of Russia in the year 1550**

II. Poland - The Kingdom of Torah

A.

עמוד התורה – המפורסמות אין צריכין ראייה שלא היתה כל כך הרבה תורה בכל תפוצות ישראל כמו במדינת פולין, בכל קהלה וקהלה היו תופסין ישיבות, והיו מרבין שכר לראש ישיבה שלהם, כדי שיוכל לתפוס ישיבה בלא דאגה ולהיות תורתו אומנתו, ולא יצא ראש הישיבה כל השנה מפתח ביתו לחוץ, אם לא מבית המדרש לבית הכנסת וישב תמיד יום ולילה ועסק בתורה. בכל קהלה וקהלה היו מחזיקים בחורים ומספיקים להם ממון, דבר קצוב

בכל שבוע שילמדו אצל ראש הישיבה, והיו מחזיקים לכל בחור לפחות שני נערים שילמדו אצלו שיוציא גפ"ת מן הפה מה שלמד ויהיה רגיל לפלפל, והיו נותנים לנערים אכילה מקופה של צדקה או מן התמחוי, ואם היתה קהלה של חמשים בעלי בתים היו מחזיקין לא פחות משלשים בחורים ונערים, והיה בחור אחד עם שני נערי אצל בעל הבית א', ולפחות שהיה אוכל הבחור תמיד על שלחנו כאחד מבניו אעפ"י שהיתה לבחור הספקה מן הקהל היה בעל הבית מוותר לו אכילה ושתייה מה שצריך, וקצת בעלי בתים הנדיבים היו נותנים גם לנערים להיות מאוכלי שולחנם תמיד ג' נפשות והיו נותנים אכילה ושתייה כל השנה. ס' יון המצולה מר' נתן נטע הנובר

Poland, the pillar of Torah: There is no need to offer proofs for something that is common knowledge. There was never so much Torah learning throughout all of the diaspora of Israel as in the land of Poland. Every single community supported a yeshiva. They would give sufficient support to their Rosh Yeshiva so that he would be able to conduct the studies without financial worry so that the study of Torah would be his sole occupation. The Rosh Yeshiva would never leave his home throughout the year except to go to and from the *Bais HaMedrash* (study hall) to the *Bais HaKnesses* (synagogue). He would sit there day and night and would be involved [only] in Torah study. Every community would support *bochurim* (older students) and would provide them with a fixed weekly income so that they would be able to study with the Rosh Yeshivah. They would [also] give each *bochur* at least two boys (younger students) to teach in order to articulate the *gephes* (gemora, pairush, tosefos) that he studied and in order to become accustomed to *pilpul*. They would give the boys food from the charity fund or from a special food collection. If the community consisted of fifty householders (*baale batim*), they would support at least thirty *bochurim* and boys. One *bochur* with two boys would stay at the home of a householder. At the very least, the *bochur* would eat on a regular basis at his table like one of his family. Even though the *bochur* had a sufficient stipend from the community, the householder would [as a rule] not charge him for the food and drink that he needed. Some of the generous householders would treat the boys like members of the family and provide all three of them with food and drink throughout the year. **Sefer Yaven HaMetzulah by R. Nasan Nota Hanover**

B.

וכמעט שלא היה בית בכל מדינת פולין שלא היו לומדים בו תורה, או בעל הבית בעצמו היה למדן, או בנו או חתנו היו לומדים, או בחור א' מאוכלי שלחנו, ולפעמים היו כולם יחד בבית א'. היו מקיימין כל ג' דברים שאמר רבא במסכת שבת פ"ב (כג:): אמר רבא מאן דרחים רבנן הוה ליה בנין רבנן, מאן דמוקיר רבנן הוה ליה חתנין רבנן, דדחיל מרבנן הוה גופיה הוי צורבא מרבנן, ולכן היו בכל קהלה וקהלה הרבה חכמים, אם היתה קהלה מחמשים בעלי בתים היו שם עשרים חכמים שנקראו מוריננו, או בשם החבר, וראש הישיבה היה על כולם וכל החכמים היו נכנעים תחתיו והיו הולכין אצל הר"י על הישיבה. שם

There was almost no home in all of Poland where Torah was not learned. Either the householder was a scholar, or his son or son-in-law were scholars, or a *bachur* was a member of his household. Sometimes, all of the above together existed in one house. They fulfilled all three things that Rovo stated in the second chapter of the tractate Shabbos: Rovo said: He who has compassion for Rabbis will have children that will

become Rabbis. He who honors Rabbis will have sons-in-law Rabbis. He who is in awe of Rabbis will himself become a Rabbi. That is why there were many scholars in every single community. In a community of fifty householders there were twenty scholars who had the title, "Morainu" or "Chaver". The Rosh Yeshiva towered above them and all of the scholars were subservient to him and would go to him to [study] in the yeshiva. **Ibid.**

C.

וכבוד גדול היה לראש ישיבה בכל קהלה, ודבריו נשמעין הן לעניים הן לעשירים ולא המיר איש את פיו, ובלעדו לא הרים איש את ידו ואת רגלו. ויגזור אומר ויקם והיה בידו מקל ורצועה להכות וללקות ולקנוס ולעשות חרפות לעוברי עבירה, ולתקן תקנות ולגדור גדר להפריש מאיסורים. ואעפ"י כן היו אוהבים לראש ישיבה. ומי שהיה לו מנה יפה כגון תרנגולים לר"י במחצה או כולם, ושאר מתנות ממון או כסף וזהב פטומים וברבורים אבוסים ודגים טובים היה מכבד בו אין שיעור. וגם בבית הכנסת רוב מי שקונים מצוות היו מכבדים לר"י, ולראש ישיבה היה חיוב להיות שלישי מן העולין לקרות בתורה בשבת ויום ראשון של יום טוב עכ"פ, ואם היה הראש ישיבה כהן או לוי היה חיוב שלו להיות כהן או לוי או ואחרון אעפ"י שהיו הרבה כהנים או לויים בבית הכנסת. שם

In every community, the Rosh Yeshiva was highly honored. Whether one was rich or poor, his words were followed and no one dared to oppose him. [Figuratively,] no one lifted his hand or foot without his permission. What he decreed became law. He had the power to inflict corporal punishment, to fine and publicly shame those who violated the law and to institute legislation in order to insure the moral integrity of the community. Despite all of this, they loved the Rosh Yeshiva. If one would have a choice piece of food, such as chicken, he would give half or all of it away to the Rosh Yeshiva. They would constantly honor him with other gifts such as money, silver, gold, specially fed cattle or fowl, or fish of superior quality. Also in the synagogue, most of the people who purchased *mitzvohs* would honor the Rosh Yeshiva [with the *mitzva*]. The Rosh Yeshiva had the *chiuv* (the automatic right) to *shilishi* (the third *aliyah*) on Shabbos and at least the first day of Yom Tov. If the Rosh Yeshiva was a Kohen or Levi, his *chiuv* was the *aliyah* of Kohen or Levi or *acharon*. This was the case even though there were many Kohanim or Leviim in the synagogue. **Ibid.**

D.

ולא יצא אדם בשבת ויו"ט מבית הכנסת עד שהלך מתחילה ראש הישיבה ואחריו בני ישיבה שלו ואחר כך כל הקהל, והיו מלוין אותו עד ביתו, וביו"ט הלך כל הקהל אחריו לביתו לקבל פני הרגל, ומזה נקנאו כל החכמים והיו לומדים בתמידות שיבאו גם כן לידי מעלה זו להיות ראש ישיבה באיזו קהלה, ומתוך שלא לשמה בא לשמה ומלאה הארץ דעה. שם

No one left the synagogue on Shabbos or Yom Tov until the Rosh Yeshiva first departed, followed by the student body of his yeshiva. Afterwards, the rest of the community would leave and would escort him all the way to his house. At [the onset of] Yom Tov, everyone would walk over to his house in order to welcome the approach of the holiday. The [great honor afforded the Rosh Yeshiva] would serve as an incentive for all of the

scholars who would constantly devote themselves to study so that they, too, would reach such a level as to be appointed a Rosh Yeshiva in some community. [As the Talmud points out:] The observance and study of Torah for an ulterior motive will eventually lead to observance and study for its own sake. Through this, the whole country became filled with the knowledge [of the Torah]. **Ibid.**

E.

לא יצא אדם למשא ומתן שלו עד שישמע דברי תורה מפי שום חכם, או פי' רש"י על התורה או נביאים או כתובים, או משניות או דינים מה שלבו חפץ. ס' יון המצולה

No man left [in the morning] to his business without hearing words of Torah delivered by a scholar, whether it be Rashi's commentary to the Torah or Prophets or Holy Writings, or Mishnayos, or practical halacha. [Each one] studied according to the desire of his heart. **Ibid.**

III. The Council of the Four Lands and the Fair in Lublin

A.

ואח"כ נסעו הראש ישיבה עם כל בני הישיבה שלו הבחורים והנערים אל היריד . . . בקיץ היו נוסעים לזסלב ולירסלב ובחורף ליריד לבוב ולובלין . . . והיו בכל יריד ויריד מאות ראשי ישיבות וכמה אלפי בחורים וכמה רבבות נערים וסוחרים יהודים ועמים להבדיל כחול הים, מסוף העולם ועד סופו היו באים אל היריד. ומי שהיה לו בן או בת להתחתן נסע אל היריד ושם עשה חתון, כי כל אחד מצא שם דמיונו וזיווגו, ונעשה כמה מאות חתונים בכל יריד ויריד ופעמים אלפים . . . היה במדינת פולין כמו שהיה לפני חרבן הבית בירושלים, שהיו מושיבין בתי דינים בכל עיר ועיר . . . כי בכל מדינה ומדינה היה בית דין גדול . . . ואם ראשי הקהילות מתדיינים זה עם זה הולכין לדון לפני פרנסים דארבע ארצות יצ"ו שהיו יושבין ב' פעמים בשנה. מכל ראשי הקהלה פרנס אחד וצרפו להם ששה גאונים והיו יושבים בכל יריד לובלין בין פורים לפסח. וביערזסלב באב או באלול. והפרנסים מד"א היו כמו סנהדרין בלשכת הגזית. והיה להם כוח לשפוט את כל ישראל שבמלכות פולין ולגדור גדר ולתקן תקנות ולענוש אדם לפי ראות עיניהם . . . ומעולם לא בא דין ישראל לפני דיני עמים . . . היו בכל קהילה ממונים על המשקלות ועל שאר משא ומתן שיהיה הכל באמת ובאמונה. ס' יון המצולה לר' נתן נטע הנובר

Afterwards, the Rosh Yeshiva, together with the students of his yeshiva, both the older and younger students, would travel to the fair . . . In the summer, they would travel to Zaslów and Yaroslav [Galicia] and in the winter to the fairs of Lvov (Lemberg) and Lublin. . . . At every fair, there were hundreds of Roshei Yeshivos and many thousands of *bachurim* (elder students) and many myriads of young students. There were in attendance Jewish and non Jewish merchants as plentiful as the sand at the seashore. From one end of the world to the next, people would come to the fair. One who had a son or daughter to marry off would travel there and would make a match. Each one would find what they were looking for and their proper mate. Hundreds of matches would be made at each fair, and at times, thousands. . . . The country of Poland was like Jerusalem before its destruction, when courts were set up in every city, and, if one refused to be

judged by the court of his city, he went to the nearest court, and if he refused to be judged by the nearest court, he went before the great court. Thus, in capital city of Ostrog, there was the great court for Volhynia and the Ukraine, and, in the capital of Lvov there was the court for [Little] Russia. There were thus many communities each of which had a great court for its own province. And if the important communities had a dispute between themselves, they would let themselves be judged by the heads of the council of the Four Lands (may their Rock and Redeemer preserve them) who would be in session twice a year. One leader would be chosen from each important community, added to these were six Gaonim (great scholars) from the land of Poland, [and these were known as the Council of the Four Lands]. The representatives of the four lands had sessions twice in the year, at the fair in Lublin, between Purim and Passover, and at the fair in Yaroslav [Galicia] in the month of Av or Elul. The leaders of the four lands resembled the Sanhedrin in the chamber of hewn stone in the Temple of Jerusalem. They had jurisdiction over all the Jews of the kingdom of Poland, with power to issue injunctions and binding decisions and to impose penalties at their discretion. Every difficult case was submitted to them for trial. To make the task easier for themselves, the representatives of the four lands would select special judges from each land, who were called "district judges" who tried civil suits; while criminal cases, disputes over priority of position (chazakah), and other difficult cases were tried by the leaders of the Four Lands themselves [in full session]. Never was a dispute among Jews brought before a Gentile judge or before a nobleman, or before the King, may his glory increase, and if a Jew took his case before a Gentile court, he was punished and chastised severely . . . Every community appointed men in charge of weights and measures, and of other business dealings, so that everything would be conducted according to truth and trustworthiness. **Sefer Yevain HaMetzulah, R. Nossan Nota Hanover**

B. The Fair in Lublin

(1) שאלה על מה שנוהגין בעיר לובלין, שיש שם יריד גדול והעיר מוקפת חומה ומתקבצים שם הרבה ישראלים ג' פעמים בשנה ודרים שם בחדרים הפתוחים לעיר. אך החדרים הם של כותים וביתם של כותים, רק שבני ישראל שוכרים אותם מהם ומיוחדים להם כל השנה לסחורותיהם רק שאינן דרים בהם רק בזמן היריד, והוא פחות משלשים יום. ומשתמשים ג"כ בבית הכותי בצרכיהם הקטנים, כגון בשול מאכליהם וכיוצא בו. ונוהגין לטלטל שם בכל העיר בלא עירוב, אם יפה עושים. וכן נהגו מקדמונים אך שנשתנה קצת, כי מתחילה היה דר בעיר ישראל אחד בקביעות כל השנה כולה ועכשיו אינו דר שם רק כל העיר של כותים כי אם בזמן הירידים שמתאכסנים שם ישראלים משאר מקומות ודרים עד עבור היריד שחוזרים לביתם. (ועיין בחלק שני של סימן סא שמהרש"ל כותב על אותו ענין ואומר: ומזה באת להתיר בלובלין לישא ולהוציא בכל העיר. משמע שאז עוד היה יהודי דר בעיר. ובאמת שכשגרשו את היהודים מלובלין הרשו לאמו של ר' שכנא, שהמשיכה בעסקי בעלה ר' יוסף הרבים והחשובים, להשאר בעיר. אז היתה זאת המשפחה היהודית היחידה בלובלין. המגיה שם) שו"ת הרמ"א סימן קכ

1) A question [has arisen concerning] the custom in the city of Lublin, a city which is surrounded by a wall, [to carry within the city walls on Shabbos without an *Eruv*. The facts are as follows:] Many Jews congregate there three times a year and live there in rooms which open to the city, because of the large fair which takes place there. However, the rooms belong to non-Jews and are [actually] in the homes of non-Jews. The Jews rent them for the entire year, to keep their merchandise there, but live there only during the period of the market, which is less than 30 days, and they also use the non-Jewish home for some of their minor needs such as cooking their food etc. The question is: As their custom is to carry within the city without an *Eruv*, are they doing the proper thing? [Although] this has been their custom from time immemorial, over the years the circumstances have slightly changed. At the beginning, other Jews lived there constantly, throughout the year and now only non-Jews live there on a constant basis. The Jews who now live there, congregate there only during the time of the market. When the market is over, they return to their homes. **Tesh. Ramo 120**

Based on the above, you permitted carrying in the entire city of Lublin. It would seem [from the facts, though,] that at the time [of the original ruling] there was still a Jew residing in the city. And this truly was the case. When the Jews were expelled from Lublin, the [government made an exception and] granted permission to the mother of R. Shachne, who continued her husband R. Yosef's important and multifaceted business, to remain in the city. At that time, this was the only Jewish family that permanently resided in Lublin. **Editor's note to Tesh. Ramo 120 quoting Tesh. Maharshal 61:2**

(2) ונכתב גם בזו דעתנו, וניעץ להם שישמעו ג"כ לקולנו. וזה כי לנו צייתי יניחו כל הדברים עד יריד לובלין הבע"ל וישבות מביניהם אש המדהבה. ואף כל גידופיהם וחרמיהם יתירו, לבלתי אחרים בהם יאסרו. ועל יריד לובלין קרוב ירדו לדין ביחד. שו"ת רמ"א ס' ס"ג

2) We will also issue our own opinion in the matter and advise them to follow it. They should suspend all litigation until the fair at Lublin and [have the court there] resolve the burning issues that are consuming them. In addition, the contending parties should annul all of the execrations and writs of excommunication against each other. The parties should [then] come together before the court for adjudication at the coming fair at Lublin. **Tesh. Ramo 63**

(3) על שני הצדדים הנ"ל לבוא על יריד הסמוך לק"ק לובלין, להיות אחד באחד נגשו לדון שם להוציא לאור תעלומותיו. שו"ת הרמ"א סימן סד שנתחבר קודם שנת שי"ט

3) Both parties should come to the coming fair at Lublin to adjudicate their issues before the court. **Tesh. Ramo 64, composed before the year 1559**

(4) מכאן עד סוף הפרק (פרק ז ממסכת שבת מדף עה: ואילך) לא ראיתי לעלות על ספר מחדושי הלכות מפני שלא למדתי אז בישיבה בהיותי ביריד לובלין. חדושי הלכות למהרש"א למס' שבת

4) From here (Shabbos 75b) until the end of the chapter (ibid. 76b) I did not see fit to include [my insights]. I did not study at the time in the Yeshiva, as I was then at the fair at Lublin. **Maharsha, Chidushei Halachos, Maseches Shabbos**

5) מכאן עד סוף הפרק (פרק ששי מסנהדרין מדף מב: ואילך) לא רציתי להעלות על הספר מחידושי הלכות רק מחידושי אגדות מפני שלא למדתי אז בישיבה בהיותי ביריד לובלין. חידושי הלכות למהרש"א למס' סנהדרין

5) From here (Sanhedrin 42b) until the end of the chapter (ibid. 49a) I did not want to include [my insights] in my Chidushei Halachos, only my [homiletic insights in my] Chidushei Aggados. I did not study at the time in the Yeshiva, as I was then at the fair at Lublin. **Maharsha, Chidushei Halachos, Maseches Sanhedrin**

C. The Council of the Three Lands

1) בהסכמת גאוני עולם וראשי ישיבות דשלוש מדינות פולין רוסיא וליטא שהסכימו בהסכמה אחת ותקנו בתקנה חזקה בחתימת ידיהם שילמדו בכל ישיבה דשלוש מדינות הנ"ל מסכתא אחר מסכת כאשר נדפוס אי"ד אותן בעזה"י כדי להרביץ תורה בישראל וכדי לחזק ולאמץ ידינו במלאכת שמים. שער "בלאטט" לדפוס לובלין ה' שי"ט

1) With the full agreement of all of the Gaonim and Roshei Yeshivos of the three lands, Poland, Russia, and Lithuania, they instituted a binding enactment that every yeshiva throughout the three lands should study one tractate after the next as they are being printed, with the help of G-d, in order to spread Torah in Israel and in order to strengthen our hand in this holy work. **The opening inscription of the volumes of Talmud printed in Lublin in the year 1559**

2) שזה זמן מה עמדו ב' ראשי העיר עם בני עירן ביריד לובלין לפני פרנסי המדינה, ומיצעו ביניהם שבני העיר הגדולה לא יהיה להם כח להשתדל על בני העיר הקטנה להזמין לדון לפניהם ולא בשום השתררות, מבלעדי אם יתרגש ח"ו שום בלכול כללי לצורך מס או לצורך עלילות שקר ח"ו, שיהיו בני ג' המדינות יחד בפירוש. אזי על אותן חילוקים יכולין בני העיר הגדולה להזמין בני העיר הקטנה לדון בעיר הגדולה. שו"ת הרמ"א סימן עג שנתחבר קודם שנת שי"ט

2) Some time has already elapsed since the two leaders of their respective cities together with their constituencies stood before the leaders of the lands and negotiated an agreement that the members of the larger city would not have any power over the members of the smaller city to summon them before their courts nor any form of authority over them. The only exception is in situations which could lead to some potential general libel which could bring about an additional tax burden or, G-d forbid, an accusation of [blood] libel, in which members of all **three lands** are explicitly mentioned. In those situations, the members of the larger city can summon the members of the smaller city to be judged before them. **Tesh. Ramo 73, composed before the year 1559**

3) ובזה אסיים כי מ"כ הראה לי הראיו' שכתבה לדייני דג' ארצות ולא הועיל למ"כ ופסקו מה שפסקו. בשו"ת שארית יוסף סי' מב

3) With this I will conclude, for his honor has shown me the proofs which he wrote to the judges of the **three lands**. It was not effective, however, and they ruled in the manner in which they desired. **Tesh. Shieris Yosef 42, quoted in footnote to Tesh. Ramo 73**

D.

ביררנו תשעה ראשי מדינה ושלשה רבנים ובכל יריד ויריד דלובלין ישבו שלושה ראשים ורב א' עמהם לראות בטובת הכלל שלא תבא ח"ו פרץ וצוחה ברחובותינו, הן מצדנו הן ח"ו מצד המלכות. יעמדו על המשמר לדרוש ולחקור בטובת הכלל ולייסר פושעים ומורדים והגונבים ומשקרים ליהודים וגוים לבלתי יתחלל שם שמים ח"ו – ועוד תקננו שבכל יריד ויריד שבלובלין יבררו ראשים הנ"ל שלשה דיינים להיותם מוכנים לישיב בדין שמוע בין אחיהם כגדול כקטן ישמעו ועל פיהם יהיה ויקום כל דבר ויהיה כח בידם לדון לכל הקרוב אליהם הן סך גדול הן סך קטן ולעכב את הנתבעים בלובלין כדי שירדו לפניהם. ואשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אליהם יהיה מוחרם ומנודה ונלכד בכל העונשין הנ"ל. ויהיה כח ביד הדייני' להכריזו בבתי הכנסת ולענשו כפי ראות עיניהם ולתפסו בידי גויים ככל הישר בעיניהם יעשו. פנקס קדום של ועד מדינת ליטא שנתחבר קודם שנת שכ"ט הנדפס בפנקס ועד ארבע ארצות לישראל היילפריץ ע' יח

We chose nine heads of the lands and three rabbis. In every fair at Lublin, three of the heads together with one of the rabbis shall sit in session to oversee the general welfare so that there should be no breach [of order] or ferment (lit. outcry) in our communities (lit. streets), neither caused by us nor (G-d forbid) from the government. They should stand watch to seek the common good and to punish the evildoers, rebels, and those who steal or lie, both to Jews and non Jews alike, so the name of Heaven be not desecrated (G-d forbid). We also enacted that, at every fair in Lublin, the above-mentioned heads should choose three judges to be prepared to judge between their fellow Jews in all cases whether major or minor. Their decisions will be binding and they will have the power to judge all who come before them, whether it be an issue of a large sum or a small sum, and to detain the defendant in Lublin so they should appear before them. And whosoever shall willfully not listen to them shall be excommunicated and subject to all the previous listed forms of punishment. And there will be power in the hands of the judges to proclaim in the synagogues and to punish him according to how they see fit or to imprison him in the hands of non-Jews, in accordance with their discretion. **Pinkus (record book) of the Council of Lithuania, which was composed before the year 1569**

E.

היום הזה מלאנו בקשת קציני מנהיגי הקהלה ק"ק טיקטין יצ"ו מה שמבואר בדף . . . שהציעו לדבריהם בענין היות להם מנהיג משלהן דד' ארצות יצ"ו לעולם נענינו להם ראשינו להיות לק"ק הנ"ל תמיד בכל ועד דד' ארצות יצ"ו מנהיג קבוע לדורי דורות ובאופן המבואר בדף . . . ושוב כנ"ל בדף דהאידינא. כ"ד האלופים הקצינים רוזני ד"א יצ"ו היום יום ד' ד' סיון תל"ח לפ"ק פה לובלין. פנקס מועד ארבע ארצות

We have thus granted the petition of the elders of the community of Tiktin, recorded on page . . . for representation on the Council of the Four Lands. We have acceded to their request that they be allowed to have a representative from this time forward, for all generations, in the manner set forth on page . . . , and again in the page for today. These are the words of the Council of the Four Lands this day, Wednesday, 4 Sivan, 5438 (1678), at Lublin. **Pinkas (Record) of the Council of the Four Lands**

F.

האלופים הקצינים והרוזנים מנהיגי הארצות יצ"ו לאזין מודיע מאחר דז זיך גיפונן האט דז אזו איין שערוורי' און מחלוקת האט זיך דער וועקט אין גליל חעלם דז כמעט דאש גליל ווער אויף גיגאנגין און חלילה מזיק גיוועזין מעמד ומצב הכלל שארית ישראל און איז פרקריגט גיווארין כמה אלפים אזו האבין רוזני ד"א יצ"ו דיא זאך פר זיך גינומן און האבן אן גיהובן און דיא דא האבן גישטראפט דיא לייט דיא דאש האבין אן גיהובן און דיא דא האבן איין חלק דראן גיהט וועלכי דז מען ניט וויל פורט זיין מפני הכבוד. ומאחר דז זיך זילי זכין דרוועקן אין קהלות דז לייט מכן קנוניות וקשרים בעו"ה די ניט זיין דרהורט גיווארין און זיין עובר אויף חרמות קדמונים און זיין מחריב די קהלות. און איבר זילכי מעשים קאן מען ניט יוצא זיין ידי חובות כרגא דמלכא און קהלות וגלילות שולדיגין זיך דריבר בייא פריצים און גלחת ואש אייטל סכנת נפשות איז . . . אזו גיבן ראשי רוזני קציני מנהיגי ד"א יצ"ו רשות ומקל ורצועה לראשי הגלילות ולראשי הקהלות דז זיא זאלין רודף זיין זילכי לייט און שטראפין מיט חרמות און קנסות ותפיסות אפילו בדיני גוים און אל דיא הוצאות זאלין זין מכיס קשרי קשרים . . . און די זעלביגן לייט זאלין כל ימיהם קיין התמנות האבין אין אירי קהלה או גליל און קיין חזקה . . . מאחר דז זי ניט האבין רחמנות אויף זיך זעלבשט און איבר דער קהלה אדר גליל און אויף דרם כלל . . . און זיא גידענקין ניט דז מיר זיין שפל און מאוס ומיאוס בעיני האומות . . . מכין זילכי לייט נאך גאר דז מיר בעו"ה זיין שפל ונבזה. אז ידוע איז דז שרים רבים רידן פון זילכי זכין . . . ע"כ זאל איטלכר משים על לב זיין ניט צו גיין אין זילכי דרכים רעים וילכו בדרך טובים. און דיר כרוז איז איין גישריבן גיווארין בפנקס דד"א יצ"ו בתוקף פס"ד גמור. כרוז שהוציא הועד של ארבע ארצות באלול ה'ת"ל ביערוסלו

The Council of the Four Lands reports that a violent quarrel having arisen in the district of Chelm which almost ruined the whole district and - which G-d forbid - might have harmed the remnant of Israel and thousands having become involved in the conflict, the Council of the Four Lands took upon themselves the task of punishing those who initiated the quarrel or subsequently participated in it, whose names, out of respect for their position are withheld. And since, when similar events occur in communities, and persons intrigue and violate the ancient bans, they ruin the communities, which in turn results in their inability to fulfill their governmental tax obligations and they therefore become liable to the nobles and Church, which can lead to real danger to life, . . . the Council of the Four Lands hereby fully authorizes the leaders of communities and districts to prosecute persons so intriguing and offending, and to punish them with the ban of excommunication, with fines, or with imprisonment . . . at the cost of the offenders. . . . Such persons should never be nominated to any office in any community or district, nor should they have the right of chazakah [to retain their original position], . . . since they have no pity on themselves, on the community or district, or on the whole of Israel. . . . They ignore the fact that we are already humiliated and abject in the eyes of

the Gentile nations - so much so that the authorities speak contemptuously of us - and make us still more so. . . . Let every one, therefore, take care to avoid such wrong courses and to walk circumspectly. This notice has been inscribed in the *pinkas* of the Four Lands and carries with it the full weight of a Council judicial decision. **Proclamation of the Council of the Four Lands made at the council at Yaroslav, Sep. 1671**

IV. Takanos HaVaad (The Legislation of the Council)

A.

הסכימו האלופים והמנהיגים דארבע ארצות יצ"ו . . . אודות אנשים הלהוטים אחרי הבצע . . . שיש לחוש פן יביאו לידי סכנה גדולה . . . על כן הסכימו . . . שכל ישראל . . . לא . . . ישכור טשאזוי בפולין גדול ובפולין קטן . . . הן מהמלך יר"ה הן ע"י המושלים . . . לא ישכרו שום מינץ . . . ולא שום גרעניץ מכס (מכס גבולות), דהיינו מכס קראקא ופוזנא והשייך להם. כל הנ"ל לא ישכור שום יהודי בשום אופן . . . איש אשר ימלאנו לבו לשכור . . . להיות מוחרם ומגודה משני עולמות, יהיה מובדל ומופרש מכל קדושת ישראל, פתו יהיה כפת כותי, יינו יין נסך ושחיטתו כשחיטת נכרי. . . ושום רב . . . לא יתעסק בקדושין שלו, הן לבניו או לבנותיו, ושום אדם לא יתחתן עמו . . . ויהא ארור ומקולל בכל האלות והקלות הכתובות בספר התורה . . . עד אשר יסור מדרכו הרעה . . . ויציית לדברי המורים. פנקס ועד א"א שמ"א

The leadership of the Council of the Four Lands has agreed . . . because of certain unscrupulous individuals . . . who can potentially endanger [our community] . . . to forbid tax (*chavi*) farming in Greater and Lesser Poland, . . . whether from the king or from the nobility. They shall not pay for the privilege of the *mintz* . . . or farm taxes which are paid for crossing the border, i.e. the tax of Cracow or Posen or the adjacent areas. In no way is a Jew allowed to pay for this privilege. . . . Anyone who [defies this edict] . . . will be excommunicated from both worlds. He shall be separated from the entire sanctity of Israel. His bread shall be considered like that of the Samaritans, his wine shall be deemed *nesech* and his *shechita* shall be deemed *nevaila*. . . . No Rav shall officiate at his marriage, nor at the marriage of his sons or daughters. No one is allowed to intermarry with them . . . He shall be cursed and execrated with all of the curses and execrations which are written in the *Sefer Torah* . . . until he desists from his evil ways . . . and follows the words of the teachers of Torah. **Pinkus of the Council of the Four Lands, 1581**

B.

ספרים לא ידפיס שום מדפיס בלי רשות רבנים ואלופים כפי תקנות ארצות שנתקנו בשנת דש"ן לפ"ק . . . ואם יעבור המדפיס . . . יחרימו את המדפיס וכל המתעסקים במלאכה . . . פנקס ועד ארבע ארצות שנת שנ"ד

No printer shall print any work without the permission of the Rabbanim and leaders [of the Four Lands]. This was [already] enacted in the year 1590. . . . If the printer violates this enactment . . . he shall be excommunicated together with all that were involved. **Pinkus of the Council of the Four Lands, 1594**

C.

אסור לשכור שום אורנדה שכבר מוחזק בה איזה יהודי. . . כל משך שאותה אורנדה היא ביד המשכיר המושל ההוא. . . אף אם המשכיר המושל הראשון. . . ימנה את בנו תחתיו בחייו להיות שר ומושל על המקום. . . הרי הוא כאילו היא עדיין ביד המושל המשכיר הראשון ואסור לאדם אחר לשכור אותה אורנדה. . . אכן אחר מות המושל הראשון. . . נחשבו כאילו בא לידי מושל אחר ואין אסור בדבר לאחר לשוכרה כשיכלה זמן האורנדה של יהודי הראשון. . . פנקס ועד ארבע ארצות שנת שנ"ו

It is forbidden to pay for the privilege of being an *Arenda* (agent of a nobleman), in a situation where that position is already occupied by another Jew. . . Even if the nobleman [or ruler] has appointed his own son to be in his stead and to be the ruler of that place, the previous contract is still considered to be in effect and it is forbidden for anyone else to pay for the privilege. . . After the death of the nobleman, however, it is no longer forbidden to pay for the privilege of being an *Arenda*, as long as the original contract of the *Arenda* has already expired. **Pinkus of the Council of the Four Lands, 1596**

V. Rav Mordechai Yoffe

A.

גם בדור ההוא הי' באשכנז הרב מרדכי יפה אשכנזי בעל הלבושים והוא הי' תלמידו של מהר"ם איסרלס בעל המפה, וכמ"ש הוא עצמו בספרו בכמה מקומות, והוא הי' רב מובהק וכולל בחכמות הן בקבלה והן בתכונה, ועשה כמה חיבורים וכמ"ש הוא ז"ל בהקדמתו לס' הלבושים. ס' קורא הדורות לר' דוד קונפורטי

In addition, in that generation, in Germany, there lived R. Mordechai Yoffe Ashkenazi, the author of the *Levushim*. He was a disciple of Rav Moshe Isserless, the author of the *Mapah*, as he himself wrote in his work many times. He was an expert Rabbinic scholar, who integrated all forms of wisdom, whether in Kabbalah or science. He authored many works, as he himself wrote in his preface to the *Levushim*. **Sefer Koreih HaDoros, R. David Conforte**

B.

רבי מרדכי יפה הוא הרב הגדול המופלג בחכמה וזקנה הנושא דגל מחנה ישראל הוא אשר חיבר החיבר הגדול ספר לבוש מלכות אשר בו כלולים כל דיני מתלמוד והפוסקים, גם עשה ביאור התורה. גם חיבר ספר דרשות, גם עשה פי' על ספר מורה נבוכים ועל הלכות קידוש החודש להרמב"ם, גם עשה פי' על הרקאנטי וכבר נעשה ר"י ורב זה ימים רבים כמו עשרים שנה בק"ק הוראדנא ובק"ק לובלין ובק"ק קרעמניץ, והעמיד תלמידים הרבה והוא ראש ועיקר מגדולי ראשי ישיבות ודייני דש"ל ארצות. הוא בא הנה בחדש אייר שנ"ב ועודנו חונה פה עמנו היום כאן ק"ק פראג, ד' יגדל כסאו למעלה מעלה. ס' צמח דוד שנת שנ"ב

Rabbi Mordechai Yoffe, the great Rabbinic scholar, who is outstanding both in the level of his [general] wisdom and his Torah knowledge (or old age), who carries high the banner of the camp of Israel. He authored the great work, *Levush Malchus*, which includes all of the laws of the Talmud and later authorities. He also composed a commentary to the Torah as well as a work of his homilies (*derashos*). In addition, he authored a work on the *Moreh Nevuchim* (Guide to the Perplexed by Maimonides), a work on the laws of *Kiddush HaChodesh* (the sanctification of the New Moon) by the Rambam, as well as a commentary to [the Kabbalistic work by R. Menachem] Ricanti. He has assumed the position of Rosh Yeshiva and Rav for many years now, approximately twenty years in the communities of Horodno (Grodno), Lublin, and Kremenitz, and has established many disciples. **He is the chief of the esteemed Roshei Yeshiva and Dayanim of the three lands.** He came here, to the city of Prague, in the month of Iyar in the year 1592 and still dwells amongst us. May Hashem continue to ever increase his power (lit. throne). **Sefer Tzemach David, R. David Ganz, 1592**

C.

מהר"ם יפה בא לפראג כמה ימים אחרי עזוב מהר"ל את פראג, ביום ד' אייר שנ"ב בדרכו לפוזנא, שנתקבל שם לראש ישיבה ורב שנית על כל גלילת פולין גדול. שם

R. Mordechai Yoffe came to Prague some days after the Maharal of Prague left the city, which occurred on the fourth of Iyar, 1592, to take the position, for a second time, as Rosh Yeshiva and Rav in Posen, and all of Greater Poland. **Ibid.**

D.

ויהי בבוא הספר [בית יוסף] בראשונה בארצות האלו שמחו עליו כל לומדי התורה . . . כי חשבוהו לקיצור כנגד רבוי הספרים . . . כי ראוהו משביר בר לכל עמי הארץ, וינשאוהו על כל הספרים הפוסקים הראשונים אשר היו בידינו כי הוא כולל דעת כולם. וגם אנכי הקטן בעניות דעתי ורך בשנים אז היה בעיני כמוצא שלל רב . . . ברוב הימים ראיתי והתבוננתי כי עדיין דרכו הוא דרך ארוכה מאד כי הוא ז"ל לרוחב התפשטות שכלו הרב לעיין בו בנקלה קראו הוא קצרה אבל לנו העניים והאביונים בתורה עדין ארוכה וארוכה היא אז אמרתי אלך לי בעקביו וארשום לי קיצור הדינים ע"פ הסכמתו שכתב להשען על שלשה עמודי ההוראה ז"ל אבל אסברם בטעמיהם ובדדמי בקיצור שאפשר וזה החלי לעשות. ויהי אחר הדברים האלה יצא קצף מלפני ד' בגזירת גירוש בארץ מולדתי מדינת פיהם והניעני המניע הראשון ית' והגלה הגליתי בראש הגולים מק"ק פראג שנת שכ"א והלכתי לארץ איטליא באתי לק"ק ויניציה והנה בהייתי שם בק"ק ויניציה שמעתי איך הרב המשביר בעצמו התעיר על זה הענין המועיל . . . והוא אשר קראו שולחן ערוך אז שמעתי ומשכתי ידי ממלאכה זאת . . . וראיתיו וראיתי כי קצר קצרה ידו בו מאד ולא יספיק כלל למעיינים בו כי הוא כספר החתום וכחלום בלא פתרון וכאלו היה הכל הלכה למשה מסיני בלי שום טעם. . . אז אמרתי לשוב למלאכתי לכתוב ולבאר את הדינים הנוהגים באלו הארצות אשכנז פיהם מעריץ פולין רוסיא ואגפיהן. . . כי אחרי רואי שהגאונים הנ"ל לא העלו על שלחנם רק המעדנים ואת המלח שמקריבין על כל קרבן לא הביאו והוא המרתיח את התבשיל ומחמם את האדם. הקדמה לס' לבוש מלכות מר' מרדכי יפה

When the *Sefer Bais Yosef* originally came to our lands, all of the students of Torah rejoiced . . . because they thought it to be a concise formulation in comparison to the many works that were presently used. . . . They viewed him as the great distributor of [spiritual] sustenance (Yosef) to all of the peoples of the land and they deemed his work superior to all of the earlier authorities which we possess, as his work included them all. Even I, the inferior, due to my limited understanding and youthful naivete, viewed it as an immense treasure. . . . Over an extended period of time, I saw and understood that his approach is overly lengthy, for he, of blessed memory, due to his prodigious mind, could analyze the material easily and therefore referred to his work as being an abridged version. For us, on the other hand, who are greatly impoverished in [our understanding of] Torah, this work is still extremely long. My [initial] train of thought was to go in his footsteps and to produce a condensation of [R. Yosef Caro's] rulings based upon his decision to rely upon the three pillars of *horaah* (Talmudic legal decision makers i.e. the Rif, the Rambam, and the Rosh). I would, however, explain their reasoning and, as briefly as possible, elaborate upon them. I then began to implement it. After all of this, G-d's anger became manifest as there was a decree of expulsion from my birthplace, the country of Bohemia. The Almighty caused me to be exiled, at the head of the exiles, from the city of Prague in the year 1561. I traveled to Italy and came to the city of Venice. While I was there, in Venice, I heard how the Rav, the distributor of [spiritual] sustenance, initiated such a beneficial work himself. . . . This is the work which he called *Shulchan Aruch*. When I heard about it, I stopped working on my project. . . . After finally viewing the work, I saw that it is overly concise and would not satisfy the needs of those who read it as it is a sealed book, akin to a dream lacking an interpretation, as if it was entirely based upon a *halacha l'Moshe m'Sinai* (a Divine edict issued to Moshe at Mt. Sinai), and not based upon reasoning. . . . It was then that I decided to return to my project to write and explain current halachic practice as it is followed in Germany, Bohemia, Moravia, Poland, Russia, and their surroundings. . . . after seeing that the aforementioned Gaonim (R. Yosef Caro and R. Moshe Isserless) only offered the delicacies on their table without the [requisite] salt that one should add to every offering, the ingredient that [finalizes] the cooking and brings warmth to a person. **Preface to Levush Malchus, R. Mordechai Yoffe**

E.

תחלת חיבורי הזה (לבוש האורה על פי רש"י על התורה) לא הי' מפרשת בראשית רק אחר נישואי בשנת שי"ג בשבת הגדול הציקתני רוח בטני להתחיל חיבור ספר זה. אח"כ, בשבת שקודם מתן תורה, בפרשה שהיא התחלת ספר במדבר להעלות על ספר זכרוני לכתוב בכל שבוע ושבוע מה שיעלה מזלג עיוני לחדש בפירושו של רש"י על החומש, לכוי'ן ז"ל לפי מיעוט שכלי ולא חשתי בו רק התמהמהתי ולא קראתי בכל שבוע ושבוע כל אותה הפרשה רק מעט מעט וכו' עד שבתוך כך נתפשט בעולם ספר הרג"א שי' וכו' ואחר זה כי ראיתי כי ארכו לי הימים במלאכת כבודה כזו על האופן הזה יותר מארבעים וחמש שנים וכו'. והיתה השלמות פה פוזנא בשנת ה"א שס"ג וכו' ושבח והודי' לאלקים קדושים אשר זכני להביא לבית הדפוס תשעה מן הלבושים אשר תפרתי, כאשר בהקדמה הם מפורשים, והעשירי שם הוא קדוש קדשים הם הם הדרשות אשר דרשתי בפני רבים אנשים וכו'. הקדמה לס' לבוש האורה

I did not begin writing this work by first commenting on *Parshas Beraishis*. After my marriage, in the year 1553 on Shabbos HaGadol, the spirit within me aroused me to begin this work. On the Shabbos before *Matan Torah* (the holiday of Shavuot), the first *parsha* of *Sefer BaMidbar*, I began to write down the ideas that arose in my mind regarding Rashi's commentary to Chumash, to understand, within the limits of my understanding, Rashi's intention. I did it without haste but rather at a slow pace. I only covered a small portion every week. In the midst of all of this, there appeared the *Sefer Gur Arye* [written by the Maharal of Prague]. I labored on this difficult project for over forty five years. I now finished this work in the year 1603. I give praise and thanks to the Holy G-d who gave me the merit to print nine of the clothing (*Levushim*) which I sewed, as I explained in the preface. The tenth, is the holy of holies, the *derashos* (homilies) which I expounded before the public . . . **Preface to Levush HaOrah**

F.

לא יוציא תפלה של ראש מהתיק קודם שיניח של יד . . . שבזה יש בו איסור ע"פ סוד מסוד הקבלה . . . והמשכיל יבין יבין בסוד חיבור גלוי ונעלם . . . בסוד לחסום שור פן בע"כ יתגבר בדינו והבן. לבוש התכלת ס' כה:יא

One should not remove from the bag the *tefilin* of the head before he puts on the *tefilin* of the arm. . . . This is forbidden based upon the secrets of the teachings of the Kabbalah. . . . One possessed with intelligence will well understand the secret of the connection of the revealed with the hidden . . . This is connected to the secret of the muzzling of the ox lest, through that, the power of judgment will prevail. Think it through. **Levush HaTechailis 25:11**

G.

אין נופלין על פניהם בלילה והטעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהוא מדת הדין ואם היו נופלים בלילה והוי מתגברין כחה והוי מקצץ בנטיעות ח"ו כידוע ליודעים חן ובלילי האשמורות נוהגין ליפול על פניהם ונ"ל טעמא מפני שהוא קרוב ליום ומדת היום שהיא מדת הרחמים ממשמשה לבוא ולהתגבר ואין כאן קיצוץ בנטיעות. לבוש התכלת ס' קלא:ג

One should not perform the ceremony of *nefilas apaim* (falling on the face) during the night. The reason is that the purpose of *nefilas apaim* is to subdue the governing force of the night which is the attribute of judgment. If one were to perform the ceremony of *nefilas apaim* at night when the attribute [of judgment] is overpowering, [there is a fear that one's prayers would not be answered and as a result, because of the disappointment] one might be tempted to "cut down the saplings" (maintain that there is a secondary independent negative force apart from Hashem), G-d forbid, as is well known to scholars of Kabbalah. At night at the time of the watches (of the early morning-four hours before sunrise), it is the custom to perform the ceremony of *nefilas apaim*. It seems to me that the reason is that since it is so close to the day, and the governing attribute of the daytime, which is compassion, is in the process of manifesting itself, there is no fear of [disappointment that would lead to] "cutting down the saplings". **Levush HaTechailis 131:3**

H.

ציון זה לראש הגאון אב"ד מו"ה מרדכי יפה ז"ל, ג' אדר שע"ב. חרות על מצבתו

This monument is placed at the head of the Gaon, the *Av Bais Din*, Morainu HaRav Mordechai Yoffe, z"l, the third of Adar 5372 (1612). **Inscription on his gravestone**

VI. The Leading Lights of Poland

A.

יצתה תקנה שנת שמ"ז ביריד גראמניץ בלובלין שלא ישתדל שום רב בישראל להשיג משרת הרבנות ע"י הלוואה או מתנה הן ע"י עצמו והן ע"י אחרים ולא יחזיק ברבנות ע"י כסף וזהב, ולא ע"י ממוץ מוקדם או מאוחר, או ע"י איזה ענינים אחרים, קרובים ורחוקים המביאים הנאת ממוץ, וכל איש ואיש אשר יקשיח לבו ויאטים אזנו משמוע בקול התקנה הזאת, לא יאבה ד' סלוח לו, מהיות כי באים אנחנו בברית ובאלה, ומקבלים עלינו בקשר חזק ואמיץ לצאת במערכה נגד המסרב, לרדפהו עד חרמה לדחותו בשתי ידים, ולהבדילו מכל קהל הגולה ומכל קדושת ישראל, כי יהיה מנודה משני עולמות, גם נפרסם קלונו ברבים זולת שאר עונשים קשים, ולהשומע ינעם ותבא עליו ברכת טוב, והתקנה תקום לדור דורים, עד עמוד הכהן לאורים, בהסכם גאוני ארץ, גודרי הפרץ. בשנת ש"ן נתחזקה התקנה בדבר רבנות שלא לקנות הרבנות משר העיר, כאשר יעשה מאז ומקדם בימים ההם, בימי כנה"ג בבית שני, לזאת עשינו קללות וסייגים גזירות וקנסות על דבר הרע הזה, ובאנו על החתום, ובכל עת ברירת רב, מוכרחים החזן והשמש לקרא כרוז.

הק' שלמה מלובלין (הוא ר' שלמה ר' לייבוש'ס, רבו), הק' יושע ולק כ"ץ (בעל הסמ"ע, רבו), הק' מאיר מלובלין חתן הג"מ יצחק מקראקא (מהר"ם מלובלין, רבו), הק' שמואל אידלש ב"מ יהודה הלוי (הוא הגאון בעל מהרש"א) הק' בנימין אהרן חריף מטיקטין, הק' זכריה בער אלטער, הק' אייזיק מלכוב, הק' לייב איילענבערג, הק' וואלף אויערבאך מפוזנא, הק' דוד משעברשין, הק' ר' יצחק כץ ר' נטע'ס, הק' יעקב כץ בר' יצחק, הק' בנימין בינוש, הק' יהודה ליב מבריסק דליטא, הק' יוסף קאזי, הק' שמשון ב"ר בצלאל מקרעמניץ (אחי המהר"ל מפראג), הק' זעליג מבעלז, הק' משה בר' אהרן מליטא, הק' אפרים איש לונטשיץ (בעל "עוללות אפרים"), הק' משה, הק' ישעיה ב"מ אברהם הלוי הורוויטץ, הק' מנחם מענדיל ר' אביגדור'ס מקראקא, הק' בנימין אלקנה בר' אליהו ז"ל, הק' אברהם ב"ר שלמה פוזנער, הק' מאיר מאניש, הק' קאפיל כץ ממגרש לעמבערג.

In the year 5347 (1587) in the market of Gramenitz, in Lublin, a decree was issued that no Rav should attempt to obtain a Rabbinical position through loans or gifts, whether done personally or through a proxy. He should not maintain a Rabbinical position through silver or gold, nor through money given beforehand or afterwards, or through any other means, likely or remote, which would give monetary benefit [to those that supported him]. May Hashem not forgive any of those who harden their heart and close their ears and refuse to accept this legislation, as we have come together to issue a covenant and oath. We have committed ourselves to band together to aggressively and mercilessly pursue anyone who refuses to obey this edict and excommunicate him from the Jewish community of the Diaspora and from the sanctification of Israel, for he will be

banished from both Worlds. In addition, besides other terrible punishments, his shame will be made public. Those who accept this decree will experience pleasantness and benevolent blessings. This decree shall stand for all generations until the coming of the High Priest with the Urim V'Tumim. This was done with the agreement of the Gaonim of the land, those who repair the breach.

In the year 5350 (1590), legislation regarding Rabbinic appointments was reinforced and it was decreed that no Rabbi be allowed to purchase Rabbinical office from the nobleman of the city, as was the case during the second Temple, when the High Priest [bought the rights of office from the king]. To this end, have we imposed curses, fences, decrees and punishments for anyone who perpetrates this evil and have signed our names. At any time when a [new] Rav is about to be chosen, the *Chazan* and *Shamash* must publicly call out this [decree].

R. Shlomo of Lublin (the Shelah's mentor), Yehoshua Falk Katz (the author of the *Sefer Meiros Aynaim*, a mentor of the Shelo), R. Meir of Lublin (a mentor of the Shelo), R. Shmuel Aidels (Maharsha), . . . R. Ephraim of Luntshitz (author of the *Keli Yakar*), R. Yeshaya Horowitz (Shelah), . . . (twenty six Rabbis in all)

B.

1) מהר"ם מלובלין חתנו של הגאון מהר"ר יצחק הכהן (חתן הגאון מהר"ל מפראג) [בר' דוד שפירא אב"ד ור"מ בקראקא] חיבר מאיר עיני חכמים על הש"ס וש"ת [מנהיר עיני חכמים] והי' בזמן הרב הלבוש והרב משאת בנימין והיתה מנוחתו שנת שע"ו. חיד"א שם הגדולים

1) Maharam of Lublin, the son-in-law of the Gaon R. Yitzchak HaKohen [b. R. David Shapiro, the Av Bais Din and Rosh Mesivta of Cracow] composed the work, *Meir Aynei Chachamim*, on the Talmud and Responsa (*Manhir Ainei Chachamim*). He was a contemporary of the author of the *Levush* and the author of the *Massas Binyamin*. He passed away in the year 1616. **Shem HaGedolim, Chida**

2) אם יתחדשו אצלכם עוד שאלות בדינים והוראות הנני מוכן להשיב לכל שואלי כי באלה חפצתי. שו"ת מהר"ם לובלין ס' י"ח

2) If you think of any other questions regarding [Talmudic] laws and [later] rulings, I am ready to respond [to you, as well as] to anyone who asks. These are things that I enjoy. **Tesh. Maharam Lublin 18**

3) רוח אפינו מחמד עינינו מופת דורינו פאר גלותינו הגאון הגדול בישראל מהר"ר ליוא בקהילה קדישא עיר ואם בישראל ק"ק פראג השם יפרוס עליו סוכת שלומו . . . ביריד גרמניץ שעבר ש"ג הגיעו לידי חבילות חבילות פסקים וכתבים ובראשם פסק דין שיצא דינא רבא דהדרת כבודו בעסק . . . העגונה אשת ר' יהודה בר יעקב . . . שו"ת מהר"ם לובלין ס' נ"א

3) To the very spirit of our nostrils, the desire of our eyes, the wonder of our generation, the glory of our exile, the great Gaon in Israel, R. Livo, of the holy community, the mother city in Israel, Prague, may Hashem spread His canopy of peace over it. . . . At the past fair of Gramenitz, 1603, I received whole bundles of rulings and writings. The primary one was the ruling that was issued by the great court of his majesty regarding . . . the agunah, the wife of R. Yehudah b. Yaakov. . . . **Tesh. Maharam Lublin 51**

4) איש אחד שהיה מחזיק באורנדה זה כמה שנים ועתה . . . נתגרש משם . . . מצד השר . . . אם יש רשות לאיש אחר לשכור אותה אורנדה או לא. הנה מרוב טירדות הזמן שאני טרוד בהתחלת למוד זמן הישיבה . . . אשיב בקצרה . . . אין לו עוד שום זכות בה . . . שו"ת מהר"ם לובלין ס' ס"ב

4) Regarding the case of a certain man who had held the position of Arenda in Horodna for some years now . . . and was expelled from there . . . by the nobleman . . . [The question is] whether another man is allowed to purchase the privilege of being an Arenda or not. Because of the enormous difficulties that I face at present, as it is the beginning of the semester (*zman*) at the yeshiva, . . . I will answer you in brief. . . . [Since he was expelled, the original Arenda] no longer has any rights to his former position. **Tesh. Maharam Lublin 62**

5) ורוב תלמידי הנה היום כלם ראשי ישיבות ומורי הוראה בישראל. שו"ת מהר"ם לובלין ס' פ"ח

5) Most of my disciples are now heads of yeshivas (Roshei Yeshiva) and legal authorities (Morei Horoah) in Israel. **Tesh. Maharam Lublin 88**

6) ומה שאמרו לכ"ת בשם הגאון מהרש"ל בהפך ממה שכתבתי רחוק להאמין שיצא זה מפי פה קדוש כמוהו ואם יצא אין משיבין את הארי אחר מותו. שו"ת מהר"ם לובלין ס' קי"ג

6) Regarding that which they told your honor in the name of R. Shlomo Luria (Maharshal), which is in direct contradiction to that which I wrote, it is difficult to believe that such a statement could issue forth from such a holy mouth as his. If he actually did make such a statement, [then the principle,] "One doesn't refute the statement of a lion (a great sage) after his death" [applies, and I retract what I said.] **Tesh. Maharam Lublin 113**

C. Rav Shmuel Aidels

1) מהר"ר שמואל אידלש רב מופלא אב"ד דק"ק אוסטרא שמת שע"ו [שצ"ב] חיבר חידושי הלכות על רוב התלמוד ולאורו הלכו כל מעייני הגמרא והתוספות ושמעתיה לפום רבנן ותלמידיהוון ובפרט בגלילות אשכנז והמערב לא זזו מחבבו וכל עסקם בו. וגם חיבר חידושי אגדות וממנו יקחו הדורשנים ובעלי המפרשים הדביקוהו ליסוד דרושיהם. וגם אני שמעתי שיש לו שו"ת. חיד"א שם הגדולים

1) Rav Shmuel Aidels (Maharsha), an extraordinary Rabbinic scholar, the *Av Bais Din* of the community of Ostrog, passed away in the year (1616) 1631. He composed *Chidushei Halachos*, [a commentary] to most of the Talmud. Its [shining] light guides all of those who study *Gemora* and *Tosefos* in depth. His insights are quoted amongst the Rabbis and their disciples, especially throughout Germany and Morocco, where it is especially beloved and is the focus of their studies. He also composed *Chidushei HaAgados*. It is a major source for preachers and authors of homiletic works. I have also heard that he composed a work of responsa. **Shem HaGedolim, Chida**

(2) לדזיו ליה כבר ביתיה שלו' הוא אהובי מחותני האלוף המרומם פ"ה נ"י ר"ג ור"מ מהר"ר שמאול סג"ל יצ"ו . . . ומה שעבר עבר ועל כל פשעים תכסה אהבה עד את והב בסופה כה דברי הטרוד מחותנך ואיש בריתך. שו"ת מהר"ם לובלין ס' קכ"ו

2) To he whose radiance is like that of Moshe (lit. the son of Bisya, the daughter of Pharaoh), my dear friend and *mechutan* (their children married each other), the exalted prince, the pride of the generation, the lamp of Israel, the exilarch, and Rosh Mesivta, R. Shmuel Segal, may Hashem protect and redeem him. . . . What happened in the past is over and done with. Love has the power to cover over all of [our] past sins and we finally became fast friends (See Kiddushin 30b) These are the words of one who is extremely harried, your *mechutan* and committed friend. **Tesh. Maharam 126**

(3) חילוקים שבדור הזה . . . פילפול של הבל . . . וכ"א מכוין לדחות דברי חברו . . . פלפול כזה מטריד את האדם מן האמת ואין מגיע לתכליתו הבוקש. מהרש"א חדושי אגדות ב"מ פ"ה.

3) The *chilukim* of this generation . . . are merely empty casuistic (*pilpul*) exercises. Each one's [sole] intention is to refute [the argument of] his colleague. . . . Such a *pilpul* only pushes a person farther from the truth and never lets him realize his desired goal. **Maharsha, Chidushe Agados, Bava Metzia 85a**

(4) ויש במאמר זה סוד הגלגול נשמות שנפש אדם שלא זכה בחייו תנתן עד ג"פ בגוף אחרים אולי יזדכך הנשמה שם. ח"א שבת קנב:

4) This statement contains within it the secret of the transmigration of souls. If a person did not purify himself in this lifetime, he will be placed up to three times in other bodies so that his soul may be purified there. **Maharsha, Chidushe Agados, Shabbos 152b**

(5) ה' ימים בחדש כסלו שנת שצ"ב לפ"ק נגנו ונאסף איש קדוש תנא דמלכא פה הוא נגר ובר נגר מופת הדור הצניף הטהור הרב המופלג בחכמה בענוה וביראה ושמעו יצא ממזרח שמש עד מבואו האיר כל חכמי ישראל בחבורו הגדול שחידש בפלפולו ובחריפתו על גמרא פירוש רש"י ותוספות – הגאון נ"י פ"ה מו"ה שמואל אליעזר במוהר"ר יהודא הלוי זצלה"ה ונתבקש בישיבה של מעלה ומת במיתת נשיקה ועלה השמימה והיתה מנוחתו כבוד במוצאי מנוחה נאסף ביום א' חמשה ימים לחודש כסלו בשנת שצ"ב לפ"ק תנצב"ה

5) On the fifth of Kislev, 5392 (1631), the holy man, the teacher of the King, died and was put to rest here. An artisan the son of an artisan (*nagar bar nagar*), the wonder of the generation, the pure crown (turban), the Rabbinic scholar, who was distinguished through his wisdom, humility, and his fear of G-d. He was renowned from one end of the world (the rising of the sun) to the other (the setting of the sun). By virtue of his casuistry and incisiveness, he enlightened all of the scholars of Israel through his great work [*Chidushei Halachos*], in which he shared his novel insights on the *Gemora* and the commentaries of Rashi and Tosefos. The Gaon, the lamp of Israel, the glory of the generation, R. Shmuel Eliezer b. R. Yehudah HaLevi, was asked to join the heavenly academy. He died through a Divine kiss, his soul soared to the Heavens, and was buried with honor on Sunday, the fifth of Kislev, 5392. **Inscription on the gravestone of R. Shmuel Aidels**